

УДК 82.091

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/80-1-26>**Андрій ГУРДУЗ,***orcid.org/0000-0001-8474-3773*

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови і літератури

Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського

(Миколаїв, Україна) *gurdai@ukr.net***«ВСІ ДУШІ» ДЕБОРИ ГАРКНЕСС У КОНТЕКСТІ ФЕНТЕЗІЙНОГО РОМАНУ ПЕРШИХ ДЕСЯТИЛІТЬ ХХІ СТ.**

Дослідження генетики маскультурних матриць і зумовлених ними пізніших текстів досі здійснювалося на недостатньому рівні. Особливий інтерес у контексті сучасного художнього простору становить трилогія «All Souls», Дебори Гаркнесс як бестселер, котрий виявляє стійкі зв'язки з рядом попередніх жанрових зразків, узгоджується з видозміненою на початку ХХІ ст. парадигмою фентезійного роману та виявляє інноваційні акценти стосовно свого тематичного кластера і щодо актуальної проблеми рецепції у фентезійній прозі соціокультурних явищ ХХ ст. Д. Гаркнесс пропонує синтетичний продукт, репрезентативний для молодшого покоління фентезійників, який оперує системою переосмислених легендарно-міфологічних образів і мотивів та органічно вливається в корпус політично заангажованого і виховного фентезійного роману першої третини ХХІ ст.

У статті вперше визначено комбінаторний принцип міфопоетичної парадигми «Всіх душ» Д. Гаркнесс із погляду традиції й новаторства у фентезійному контексті. Показано тяжіння трилогії до джойсівського типу міфотворчості. При цьому з'ясовано кореляцію твору з попередніми зразками метажанру, у першу чергу – генетичний зв'язок з «Сутінками» С. Маєр. Також висвітлено особливості комбінаторики міфопоетичної парадигми «Всіх душ» та маркери їх органічності актуальній фентезійній парадигмі; простежено гендерні акценти трилогії. Дебютні у Д. Гаркнесс «Всі душі» виділяються в сучасному фентезійному контексті у зв'язку з виходом у них на перший план іпостасі відродженої жінки як Іншої, з послідовно розвиненою маєрською проблематикою. Відображення у творі базових аспектів оновленої метажанрової парадигми засвідчує близькість художнього мислення Д. Гаркнесс чинним тенденціям літературно-мистецького процесу. Домінація (відродженого, сильного) жіночого образу і наступна трансформація художнього світу завдяки вчинкам героїні стає для сучасного роману фентезі закономірністю, зумовленою глибокими психологічними зрушеннями свідомості людства. Простежуване розбалансування традиційних сюжетних схем сигналізує про перегляд базових імперативів культури і може оцінюватись амбівалентно. У «Всіх душах» розвинені прогресивні ідейні вектори генетично пов'язаної з трилогією «сутінкової саги» С. Маєр, а також синтезовано досвід попередньої вампіриади.

Викладені нами висновки щодо дебютного твору Д. Гаркнесс формують основу міфопоетичного вивчення її художньої прози і можуть бути розширені.

Ключові слова: фентезі, тенденція, парадигма, концепт, вампіриада, трансформація.

Andrii GURDUZ,*orcid.org/0000-0001-8474-3773*

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian Language and Literature

V.O. Sukhomlynskyi National University of Mykolaiv

(Mykolaiv, Ukraine) *gurdai@ukr.net***“ALL SOULS” BY DEBORAH HARKNESS IN THE FANTASY NOVEL CONTEXT OF THE FIRST DECADES OF THE XXI CENTURY**

The study of the genetics of the matrices of mass culture and the later texts determined by them has been implemented so far at an insufficient level. Of particular interest in the context of modern art space is Deborah Harkness's "All Souls" trilogy as a bestseller, which reveals stable links with a number of previous genre examples, consistent with the modified at the beginning of the XXI century paradigm of the fantasy novel and reveals innovative accents in relation to its thematic cluster and in relation to the actual problem of reception in fantasy prose of socio-cultural phenomena of the XX century. D. Harkness offers a synthetic product representative of the younger generation of fantasy writers; these writers operate with a system of reinterpreted legendary-mythological images and motifs and organically flow into the corpus of politically engaged and educational fantasy novels of the first third of the XXI century.

Our article defines for the first time the combinatorial principle of the mythopoetic paradigm of "All Souls" by D. Harkness from the perspective of tradition and innovation in a fantasy context. The attraction of this trilogy to Joyce's

type of myth-making is shown. At the same time, the correlation of the artistic work with previous samples of the metagenre was clarified, first of all, the genetic connection with "Twilight" by S. Meyer. The peculiarities of the combinatorics of the mythopoetic paradigm of "All Souls" and the markers of their organicity to the current fantasy paradigm are also highlighted; the gender accents of the trilogy are traced. The debut work for D. Harkness "All Souls" stand out in the modern fantasy context due to the fact that they bring to the fore the hypostasis of a reborn woman as the Other, with consistently developed the Meyer problematics. The reflection of the basic aspects of the updated metagenre paradigm in this work proves the closeness of D. Harkness's artistic thinking to the current tendencies of the literary-artistic process. The dominance of a (revived, strong) female image and the subsequent transformation of the artistic world thanks to the actions of the heroine becomes a regularity for the modern fantasy novel, caused by deep psychological shifts in the consciousness of culture. The observed imbalance of traditional plot schemes signals a revision of the basic imperatives of our culture and can be evaluated ambivalently. In "All Souls" the progressive ideological vectors by S. Meyer's "twilight saga", genetically related to the trilogy, are developed, and the experience of the previous vampiriade is also synthesized.

The conclusions we have presented regarding the debut novel by D. Harkness form the basis of the mythopoetic study of her artistic prose and can be expanded.

Key words: *fantasy, tendency, paradigm, concept, vampiriade, transformation.*

Постановка проблеми. Посилена уважність фентезійного роману XXI ст. до попередніх зразків метажанру органічна тенденції переосмислення літературою себе і частіше проявляється в інтертекстуальних рішеннях. Опускаючи приклади епігонства, зауважимо, що однією з прикмет ряду сучасних фентезійних текстів є вплив на їх формування ідейних і часом сюжетно-образних концепцій знакових попередніх зразків. Прикметно, що умовно матричними в контексті масової культури можуть ставати не ті твори, в яких оригінальні ідеї чи сюжетні стратегії прописані вперше, а тексти з зумовленим у різний спосіб найбільшим аудиторним резонансом: наприклад, романні цикли «Гаррі Поттер» («Harry Potter») Дж. К. Ролінг, «Сутінки» («Twilight») С. Маєр або «Дім дивних дітей» («Miss Peregrine's Home for Peculiar Children») Р. Рітза. Дослідження генетики маскультурних матриць і певно зумовлених ними пізніших текстів досі здійснювалося на мінімальному й недостатньому рівні, хоча перспективність розроблення такої проблематики очевидна вже для з'ясування ролі нових творів у метажанрі з погляду традиції й новаторства, а також для визначення допустимих меж рецепції й онаціоналізації фентезійних систем образів у локальних літературних системах, виявлення послідовності чи перервності розвитку в метажанрі окремих ідейно-тематичних ліній та їхніх сполучень.

Особливий науковий інтерес у контексті сучасної масової культури становить трилогія «Всі душі» («All Souls», 2011–2014) американки Дебори Гаркнесс як національний бестселер, котрий виявляє стійкі генетичні зв'язки з рядом попередніх жанрових зразків, узгоджується з видозміненою на початку XXI ст. парадигмою фентезійного роману та виявляє виразні інноваційні акценти і стосовно свого тематичного кластера (міське фентезі), і щодо актуальної проблеми рецепції у фентезійній прозі соціокультурних

явищ XX ст. Попри резонансність серед читацької та глядацької аудиторії (успішна екранізація належить реж. Х. К. Медіні: «A Discovery of Witches», Велика Британія, 2018–2022), «Всі душі» поки не потрапляли до фокусу фахових досліджень, на відміну від іншого циклу, з котрим безпосередньо пов'язані, – «Сутінки» С. Маєр. Аналіз «сутінкової саги» свого часу не набув комплексності, але розкрив її основні ідейно-тематичні вектори (зокрема, Марселою Костиховою), співвідношення етичного змісту і його формального вираження (Лікке Гуаніо-Улуру) тощо. Відштовхуючись багато в чому від імперативів С. Маєр, Д. Гаркнесс пропонує синтетичний маскультурний продукт, репрезентативний для молодшого покоління фентезійників, який оперує системою переосмислених легендарно-міфологічних образів і мотивів та органічно вливається в художній корпус політично заангажованого і виховного фентезійного роману першої третини XXI ст.

Аналіз досліджень. Недослідженість трилогії «Всі душі» Д. Гарнесс та обмеженість бодай певно аналітично вартісних рецензій на неї зумовлюється низкою факторів, серед яких – відносна втомленість критики та реципієнта від потоку реінтерпретацій вампіриади, що проявляється у вибірковій обсервації навіть раніше нашу-мілих версій XXI ст. (помітна вже в розвідках М. Костихової (Kostihova, 2012) чи Х. Маклауд (MacLeod, 2014)); нерозпрацьованість механізмів переосмислення в сучасних текстах метажанру проблем етичного комплексу (Лікке Гуаніо-Улуру (Guanio-Uluru, 2015)) і тенденцій рецепції у фентезійному антуражі соціокультурного, політичного спектру XX – початку XXI ст., що утруднює наукове просування в цій сфері. Водночас аспектна оцінка окремих авторських рішень Д. Гарнесс у романах циклу з погляду традицій й новаторства вперше дана нами, зокрема стосовно дифузних сполучень трансформацій легендарно-

міфологічних образів, загальних тенденцій переосмислення в метажанрі ХХІ ст. таких структур (Гурдуз 2023, 62, 269, 286), національних акцентів у сучасному фентезі (Гурдуз 2023, 299). Пропонувана стаття містить спробу комплексного розгляду трилогії з опертям на компаративний гендерний, психоаналітичний, імагологічний досвід розробок інших споріднених художніх текстів ХХІ ст., що є актуальним і перспективним.

Мета статті – вперше визначити специфіку міфопоетичної парадигми трилогії «Всі душі» Д. Гаркнесс із погляду традиції й новаторства у фентезійному контексті (зокрема, дияволяди) перших десятиліть ХХІ ст. Ключовими завданнями при цьому бачимо а) з'ясування кореляції трилогії з попереднім фентезійним контекстом, у першу чергу – генетичного зв'язку з «сутінковою сагою» С. Маєр; б) висвітлення особливостей комбінаторики міфопоетичної парадигми «Всіх душ» та маркерів їх органічності актуальній фентезійній парадигмі, а також простеження гендерних акцентів трилогії.

Виклад основного матеріалу. Актуальність дослідження «Всіх душ» Д. Гаркнесс як культурно помітного і генетично зумовленого явища (сюжетно – у вампіраді й дияволяді в цілому) посилюється тим фактором, що базовий для неї текст «Сутінків» С. Маєр сам є недостатньо осягненим, і його дослідження набуває більшої повноти під час порівняння з творами, виниклими на хвилі його популярності і які так чи інакше розвивають окреслені С. Маєр проблемні вектори. Дебютні для Д. Гаркнесс «Всі душі» очевидно виділяються в сучасному фентезійному контексті у зв'язку з виходом у них на перший план іпостасі відродженої жінки як Іншої, з послідовно розвиненою маєрською проблематикою. Героїня Діана Бішоп, відьма, вийшовши заміж за коханого вампіра Метью Клермона та народивши йому двох дітей, відстоює права відьом і включається в розплутування детективної інтриги, доводячи в результаті штучність сюжетно канонічної для трилогії заборони шлюбних взаємин відьом і вампірів (Harkness, 2014: 38). Як професійний історик Д. Гаркнесс обирає для трилогії ближчий собі антураж, модельований діалогом західноєвропейського Середньовіччя й американської дійсності початку ХХІ ст., а в сюжетіці – артикульоване Цв. Тодоровим можливе сполучення фантастичного (у цьому разі містично-наукового) і детективного начал (Todorov, 1973: 51). В останньому письменниця тяжіє до тональності «Коду да Вінчі» («The Da Vinci Code», 2003) Д. Брауна.

У змалюванні сім'ї вампірів (зі змішаним складом) Д. Гаркнесс суголосна більшості сучас-

них інтерпретаторів образу не мертвого, причому «дозволяє» вампіру мати народжених від нього дітей, що для вампіраді кінця ХХ – перших десятиліть ХХІ ст. – радикальний крок еволюції (детальніше див.: Гурдуз, 2023: 281–282), який наближає вампіра до людини й нівелює його базову характеристику – *неживої* істоти. Пригадаймо, що лікар Карлайл Каллен у «Сутінках» С. Маєр уважає своїми дітьми врятованих ним у різний час людей. Показовим є наукове обґрунтування Карлайлом у «Світанку» можливості шлюбних пар вампіра і людини (Meuer, 2009: 218)), своєрідно підхоплене Деборою Гаркнесс у «Книзі життя», де також фіксуємо апелювання до генетики (Harkness, 2014: 500) в поясненні народження двійні у шлюбі вампіра і відьми.

При помітних сюжетних сходженнях із «Сутінками» «Всі душі» є художньо автономними і в низці аспектів більш продвинутими, зокрема за рахунок історико-детективного складника інтриги (зосереджений навколо таємничого манускрипту «Ешмол 782» // «Ashmole 782» (Harkness, 2018: 378)). Він інтелектуалізує трилогію, хоча в певному сенсі ускладнює осягнення тексту для пересічного читача (у зв'язку з цим, а також у силу хронологічної близькості до «Сутінків» твір Д. Гаркнесс не досягає рівня феноменальної популярності «вампірської саги»). Як і в «Сутінках», у трилогії (її спін-офф «Перетворення часу» («Time's Convert», 2018) є дещо відстороненим і співвідносним з виданими пізніше від старту базових циклів «Недовгим другим життям Брі Таннер» С. Маєр або «Казками про дивних» Р. Рігза щодо його гексалогії «Дім дивних дітей» тощо) фіксуємо триєдину конфігурацію спільнот: *люди – перевертні – вампіри* і жінка Белла Свон як героїня, крізь призму сприйняття котрої розкриваються ці ірраціональні світи, а також *відьми – вампіри – демони* і наратор Діана Бішоп, представниця відьомського табору. Подібними є заборонені дружні взаємини репрезентантів відмінних видів, зафіксовані у «Всіх душах» «заповітом» (Harkness, 2014: 12); він забороняє втручання названих видів у справи людей (Harkness, 2014: 12), будучи співвідносним із вищеназваними популярними у фентезі ХХІ ст. угодами про взаємну нейтральність і невтручання в життя людства надприродних істот; крім того, за дотриманням цього заповіту у творі стежить спеціальний орган – Конгрегація («Congregation» (Harkness, 2014: 12)).

Бунт проти зазначеного давнього заповіту Діани і проти традиції – Белли зближує їхні постаті, хоча Діана не відмовляється від своїх корінь і

свого (соціального) світу, як Белла. Бунт героїні Д. Гаркнесс дає імпульс для порушення штучних бар'єрів у змальованому світі між відьмами, вампірами і демонами. Аналогічно у С. Маєр Белла стає причиною повстання вампірського клану Калленів проти всевладдя у світі нежиті клану Волтурі, в чому вбачаємо антиколоніальний підтекст (у відповідному сполученні культурно різних типів персонажів проявляється особливо популярна в XXI ст. схема зіставлення в одній художній реальності двох і більше автономних легендарно-міфологічних образів). Переосмислення принципів співіснування різних видів як імператив у Д. Гаркнесс артикульоване безпосередньо – це переписування правил, втілене у «Всіх душах» в образі палімпсесту (Harkness, 2018: 15, 181, 213; Harkness, 2020: 452, 504; Harkness, 2014: 209, 467, 554) – популярного в сучасному фентезі концепту (пригадаймо трилогію «Палімпсест» Я. Каторож). Співвідносні нетипові для фентезі інтенції моделювання минулого як (ідеологічної) зброї виявляємо в пізнішому «Залізному полум'ї» («Iron Flame», 2023) Р. Яррос (Yarros, 2023: 38). При цьому Дебора Гаркнесс на прикладі героїні оригінально прописує мотив людини-книги («А книга далеко не пішла. [...] Вона всередині тебе» (Harkness, 2014: 470)); у фентезійному романі XXI ст. такий образ, хоча і з іншим типом вираження, репрезентує Вінкулос у «Джонатані Стренджі і містері Норреллі» («Jonathan Strange & Mr. Norrell», 2004) С. Кларк.

Чільне для тексту «Всіх душ» розмивання межі між реальним та ірраціональним світами, минулим і теперішнім, законами життя біологічних видів тощо і паралельне піднесення такої межі як території суб'єктного балансування персонажів є відображенням трансформації фентезійної парадигми початку XXI ст. і проявляється на різних художніх рівнях. Не дарма Метью Клермон носить на шії сосуд у вигляді домовинки Лазаря зі священною водою (Harkness, 2018: 158) й є магістром ордену «Лицарі Лазаря з Вифанії» (Harkness, 2018: 501); на одному же з нібито триптихів Є. Босха «... воскреслий Лазар... був вельми схожий на Метью» (Harkness, 2020: 421). Традиційно протилежні полюси доброї і злої сили, в такий спосіб, зближуються й отримують можливість взаємопроникнення. Незаперечність жіночої домінанти при цьому підтверджують численні ключові в мета-жанрі перших десятиліть XXI ст. твори (С. Маєр, Р. Рігза, Х. Векер; Д. Корній, В. Гранецької й ін.), хоча паралельно виключної популярності набуває схема міфу про героя, артикульована свого часу О. Ранком (Rank, 2015: 47) і яку простежуємо в

романах Д. Гаркнесс, Дж. К. Ролінг, С. Грін, Р. Рігза, Ю. Червенака, Д. Корній, Я. Каторож та ін.

Конфігурація національного компонента у трилогії Д. Гаркнесс складніша від американо-італійської у С. Маєр: у сюжетно-ігрову американо-італо-французьку площину «Всіх душ» інстальовано пов'язаний з подіями Голокосту єврейський кластер, подібно до гексалогії «Дім дивних дітей» Р. Рігза чи новелізованої Д. Фінгеротом, А. Ірвіном чи С. Муром кіносерії «Люди-Х» («X-Men», США, Велика Британія, 2000–2020) Б. Сингера й інших режисерів. Метафорою зла відповідно додається тут типізований образ фашистської Німеччини часів Другої світової війни. Поєднання доль Діани Бішоп і Метью Клермона ускладнене пам'яттю його сім'ї про те, що батька Метью як члена руху Опору відьми допомогли схопити нацистам, а ті замучили його жорстокими експериментами (Harkness, 2018: 451). Тобто поєднуючись у пару, вампір Метью і відьма Діана долають загальну заборону їхніх видів і неприязнь власне своїх родин. Указівки на страждання батька Метью в концтаборі (Harkness, 2020: 155) мотивують неодноразове згадування у «Книзі життя» Аушвіца (Освенцима) (Harkness, 2014: 482, 483), а також самої гітлерівської армії (Harkness, 2014: 22) і відповідного бліцкригу (Harkness, 2014: 348). Звернемо увагу на зображення у Д. Гаркнесс включеності ірраціональних істот в історичні події, а також на спільну з Р. Рігзом манеру означувати нацистів як «звірів», монстрів: «Відьми допомогли тим звірам упіймати Філіпа» (Harkness, 2018: 451). Тут же варто пригадати концтабірне татування Ерика Леншерра, загалом страждання в «нацистських таборах смерті» у «Сазі про Темного Фенікса» («The Dark Phoenix Saga», 2019) С. Мура тощо; в цілому такі історично орієнтовані фрагменти формують єдину тканину пам'яті, піднесеної у фентезійному антуражі.

Прикметно, що штаб-квартира авторитарної Конгрегації, на боротьбу з каноном якої надихає чоловіка-вампіра (прізвище *Клермон*, поряд з англійським іменем *Метью*, є промовистим стосовно французького походження його сім'ї) Діана Бішоп, знаходиться в Венеції, й останнє нагадує співвідносне протистояння кланів Калленів і Волтурі в «Сутінках» С. Маєр. Має власний будинок у Венеції Метью Клермон (Harkness, 2014: 487).

У маєрських «Сутінках» виокремлення американськості персонажів як переваги пунктирне. «Американський шарм» (Harkness, 2018: 666) Маркуса Вітмора у зв'язку з французькою натурою («Я не француз і точно не лицар» (Harkness, 2018: 666)) акцентовано у «Сповіді

відьом», причому Метью Клермон тут наголошує: «Я француз... не італієць» (Harkness, 2018: 546). Прийом зіставлення чи протиставлення за національною приналежністю набуває популярності у фентезі XXI ст., причому, як і в вампіраді, часом досягає ідеологічно-оцінного рівня. Усвідомлення вампіром громадянськості у Д. Гаркнесс піднесене, що таку рису немертві демонструють також в «Останньому американському вампірі» («The Last American Vampire», 2015) С. Грема-Сміта.

Подібними в «Сутінках» і «Всіх душах» є небезпечні для героїнь сюжетні ситуації: це входження Діани і Белли у вампірські клани з відповідним заступництвом обранців і нових «сімей» в умовах вороже налаштованого вампірського середовища як такого; народження у шлюбі дітей, котре до цього вважається неможливим, пов'язано з фізичним ризиком для героїнь і тягне потенційне переслідування з боку сюжетних ворогів.

Узаємодія ірраціональних спільнот і людей у тексті Д. Гаркнесс ускладнена порівняно з аналогічними стосунками персонажів у сазі С. Маєр: оскільки відьма Діана Бішоп позиціонована як нелюдина, її сприйняття розкриває взаємини вампірів і демонів як Інших стосовно відьом, котрі самі також є Іншими у розумінні людей (читачів); Белла Свон же сприймає іншість перевертнів і вампірів як людина (до моменту її ініціації у вампіресу), тобто у С. Маєр оптика нарації простіша. «Партія» Діани, порівняно з роллю Белли, розроблена значно детальніше. Белла входить до спільноти вампірів (і перевертнів) як представниця сюжетно слабкого біологічного виду й осягає вампірський світ як більш привабливий для себе та освітлений певною античною божественністю (детальніше див.: Гурдуз, 2023, 282–283); дівчина прагне вампірського безсмертя і себе «нову» пізнає вповні після фізичної смерті – умовного народження серед вампірів. Осягнувши таємницю своєї унікальності, відьма Діана входить у спільноту нежиті як рівна, як носій культурного спадку свого також утаємниченого від людей виду, котрий не здається їй нижчим, як Беллі – її людський. Не нав'язливо, як у сазі С. Маєр, але простежуємо у «Всіх душах» пов'язаність вампірської теми з античністю (наприклад, у зв'язку з ім'ям героїні не раз згадується богиня Діана (Harkness, 2018: 363, 365, 559); довершені фігури вампірів так само порівняні зі скульптурами (Harkness, 2018: 20)) та ангелологією (один з вампірів схожий тут на «ангела доби Ренесансу» (Harkness, 2018: 125), в іншого «ангельське обличчя» (Harkness, 2018: 320) тощо).

Завдяки Беллі і Діані вампіри в зіставлюваних творах пізнають себе глибше, що органічно послі-

довному олюдненню образу вампіра, яке триває з останньої третини XX ст. Відзначимо тут не вповні досконалий, з нашого погляду, переклад В. Горбатька назви першої книги трилогії українською мовою як «Сповідь відьом» (Гаркнесс, 2011). Такий переклад не відбиває сутності центрального для циклу здійсненого відьмами *відкриття* про причину біологічно можливого продовження роду парною вампіра і відьми (Harkness, 2014: 483), хоча саме такий сенс заявленого в оригінальному титулі «A *Discovery of Witches*».

Зв'язок трилогії Д. Гаркнесс із рядом інших попередніх зразків сучасних художніх вампірських суспільств – в «Імперії страху» («The Empire of Fear», 1988) Б. Стеблфорда чи «Воїнах світла» («Daybreakers», 2010) реж. П. і М. Спіригів – простежується швидше на рівні традиції без прямих генетичних маркерів. При цьому Д. Гаркнесс слідує тенденції одухотворювати нежить («душа вампіра» (Harkness, 2014: 273)), услід за Б. Стеблфордом, Л. Гамільтоном у «Забороненому плоді» («Guilty Pleasures», 1993), Т. Литовченком у «Двох в чужому домі» (1994) й ін. На тлі змалювання Т. Хаффа, Л. Гамільтона, М. де ла Круз чи С. Гремом-Смітом вампірів релігійними відповідна характеристика вампірів «Всіх душ» не є унікальною, хоча виражена послідовно і системно: релігійним є герой Метью Клермон («Шкода, що Метью – християнин» (Harkness, 2020: 149)); сина і доньку вампіра і відьми у «Книзі життя» («The Book of Life», 2014) хрестять у храмі у присутності хрещених батьків – вампірів (Harkness, 2014: 435–436) тощо. Органічно сучасній вампіраді переосмислено Деборою Гаркнесс також концепт вампірського укусу як традиційного атрибуту в тематичному кластері: подібно до раніших «Щоденників вампіра» Л. Дж. Сміт чи «Блакитної крові» М. де ла Круз, у «Всіх душах» укус може бути метафоричним і застосовуватись для обміну свідомістю, пам'яті вампіра і (часто) віртуальної жертви (Harkness, 2014: 32).

Характерні для сучасної фентезійної прози семантично неочікувані (часто ситуативні) поєднання легендарно-міфологічного матеріалу простежуємо і в Д. Гаркнесс: вампір Метью Клермон, наприклад, тут уявляється «...якимось диявольським поєднанням Ланселота і Супермена» (Harkness, 2018: 374). Популярне нині апелювання до образів супергероїв у вампіраді логічне з погляду підкреслення надможливостей нежиті, хоча у випадку з «Сутінками» С. Маєр набуває підкреслено гендерної тональності, вираженої часом дещо агресивно. Підкреслимо, що в тексті Д. Гаркнесс останнє положення не простежується.

Асоційованість у літературній традиції ірраціонального з музикою також властива «Всім душам» і доповнює їхню мозаїчну міфопоетику. Подібно до співвіднесених із музикою єдинорогів у П. Бігла, Ч. де Лінта чи Л. Таран, Мінотавра – в «Аriadні на Наксосі» Х. Аспейтї, фейрі – у «Джонатані Стренджі і містері Норреллі» С. Кларк чи імбрин у «Домі дивних дітей» Р. Рітза, у вампірів «Всіх душ» Д. Гаркнесс «кожне слово музичне» (Harkness, 2018: 20). Так само сполучене з музичним мотивом спілкування з вампірами Белли Свон у «Сутінках». Загалом звертання митців до музики в розповідях про міфічних істот бачиться не випадковим з урахуванням «...дивовижної близькості між музикою й міфами...» (Lévi-Strauss, 1969: 15).

Висновки. Проаналізовані нами параметри «Всіх душ» є найбільш яскравими маркерами підтвердження суголосності трилогії фентезійному контексту перших десятиліть ХХІ ст. Відображення у творі базових аспектів оновленої в третьому тисячолітті метажанрової парадигми засвідчує органічність художнього мислення Д. Гаркнесс чинним тенденціям літературно-мистецького процесу, а численні оригінальні сюжетні й образні рішення вказують на свіжий погляд молодшого покоління фентезійників на класичні теми і проблеми цивілізації. Виведення на перший план (відродженого, сильного, революційного)

жіночого образу і наступна радикальна трансформація змалюваного художнього світу завдяки вчинкам героїні стає для сучасного роману фентезі закономірністю, зумовленою глибокими психологічними зрушеннями свідомості людства. Простежуване розбалансування традиційних сюжетних схем при цьому сигналізує про перегляд базових імперативів культури і може оцінюватись амбівалентно, однак новизна таких послідовних змін у метажанрі є очевидною. У «Всіх душах» розвинені прогресивні ідейні вектори генетично пов'язаної з трилогією «сутінкової саги» С. Маєр, а також синтезовано досвід попередньої вампіради в цілому. Сказане, сукупно з насиченим інтертекстуальним полем трилогії, говорить про комбінаторний принцип побудови її міфопоетичної парадигми, а отже, про тяжіння до джойсівського типу міфотворчості.

Викладені нами висновки стосовно дебютного твору Д. Гаркнесс формують основу міфопоетичного тлумачення її художньої прози і можуть бути деталізовані й розширені. Стаття поглиблює розуміння малодослідженого кластера фентезійного роману перших десятиліть ХХІ ст., підтверджує загальні закономірності тенденцій розвитку метажанру та окреслює нові підходи конкретної авторки до актуальної соціокультурної проблематики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаркнесс Д. Сповідь відьом / пер. з англ. В. Горбатка; передм. Г. Пагутяк. Харків: Кн. клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2011. 672 с.
2. Гурдуз А. І. Український фентезійний роман 2000–2020 рр. у слов'янському, англійському й американському контекстах: особливості національного міфотворчого коду: монографія. Миколаїв: Іліон, 2023. 528 с.
3. Guanio-Uluru L. Ethics and Form in Fantasy Literature: Tolkien, Rowling and Meyer. New York: Palgrave Macmillan, 2015. x, 261 p.
4. Harkness D. The Book of Life. New York: Penguin Books, 2014. 561 p.
5. Harkness D. A Discovery of Witches. London: Headline, 2018. 695 p.
6. Harkness D. Shadow of Night. London: Headline, 2020. 646 p.
7. Kostihova M. How to Analyse the Works of Stephenie Meyer / ed. A. V. Zee. University of Colorado. North Mankato, Minnesota: ABDO Publishing Company, 2012. 112 p.
8. Lévi-Strauss C. The Raw and the Cooked (Introduction to a Science of Mythology: I) / transl. from the French by J. Weightman, D. Weightman. New York; Evanston: Harper & Row, Publishers, 1969. xiii, 387 p.
9. MacLeod H. S. Cultivating Perspectives: Fragile Bodies in Stephenie Meyer's *Twilight* Series: A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in English. Alberta: University of Alberta, 2014. viii, 209 p. URL: https://era.library.ualberta.ca/items/74330b1-6e59-4f6f-8ba1-6b7ff7cba300/view/c1ee43a9-5317-44ea-b467-6b354c838dd2/MacLeod_Heather_Simoney_201410_PhD.pdf (дата звернення: 24.03.2023).
10. Meyer S. Breaking Dawn. London: Atom, 2009. 702 p.
11. Rank O. The Myth of the Birth of the Hero: A Psychological Exploration of Myth / transl. by G. C. Richter, E. J. Lieberman. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2015. xlviii, 149 p.
12. Todorov Tz. The Fantastic: A Structural Approach to a Literary Genre / transl. from the French by R. Howard. Cleveland; London: The Press of Case Western Reserve University, 1973. 179 p.
13. Yarros R. Iron Flame. Red Tower Books, 2023. 867 p. URL: <https://goo.su/ay1ho> (дата звернення: 21.01.2024).

REFERENCES

1. Harkness D. (2011) Spovid vidom. [A Discovery of Witches] / transl. from. Engl. by V. Horbatko. Kharkiv: Klub simeinoho dozvillia. [in Ukrainian].

2. Gurduz A. I. (2023) *Ukrainskyi fenteziinyi roman 2000–2020 rr. u slovianskomu, anhliiskomu y amerykanskomu kontekstakh: osoblyvosti natsionalnoho mifotvorchoho kodu*. [Ukrainian fantasy novel of the 2000–2020 in Slavic, English, and American contexts: peculiarities of the national myth-making code]. Mykolaiv: Ilion. [in Ukrainian].
3. Guanio-Uluru L. (2015). *Ethics and Form in Fantasy Literature: Tolkien, Rowling and Meyer*. New York: Palgrave Macmillan.
4. Harkness D. (2014) *The Book of Life*. New York: Penguin Books.
5. Harkness D. (2018) *A Discovery of Witches*. London: Headline.
6. Harkness D. (2020) *Shadow of Night*. London: Headline.
7. Kostihova M. (2012). *How to Analyse the Works of Stephenie Meyer* / ed. A. V. Zee. University of Colorado. North Mankato, Minnesota: ABDO Publishing Company.
8. Lévi-Strauss C. (1969). *The Raw and the Cooked (Introduction to a Science of Mythology: I)* / transl. from the French by J. Weightman, D. Weightman. New York; Evanston: Harper & Row, Publishers.
9. MacLeod H. S. (2014). *Cultivating Perspectives: Fragile Bodies in Stephenie Meyer's Twilight Series: A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in English*. Alberta: University of Alberta, URL: https://era.library.ualberta.ca/items/74330bf1-6e59-4f6f-8ba1-6b7ff7cba300/view/c1ee43a9-5317-44ea-b467-6b354c838dd2/MacLeod_Heather_Simency_201410_PhD.pdf.
10. Meyer S. (2009) *Breaking Dawn*. London: Atom.
11. Rank O. (2015) *The Myth of the Birth of the Hero: A Psychological Exploration of Myth* / transl. by G. C. Richter, E. J. Lieberman. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
12. Todorov Tz. (1973). *The Fantastic: A Structural Approach to a Literary Genre* / transl. from the French by R. Howard. Cleveland; London: The Press of Case Western Reserve University.
13. Yarros R. (2023) *Iron Flame*. Red Tower Books, URL: <https://goo.su/ay1ho>.